

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22.10.2008, sp. zn. 25 Cdo 1384/2006, ECLI:CZ:NS:2008:25.CDO.1384.2006.1

Číslo: 99/2009

Právní věta: Notář je při sepisu notářského zápisu povinen posoudit, zda jemu předložená plná moc představuje pravý průkaz zastoupení účastníka právního úkonu a zda nejde o falsifikát, a to z pohledu běžné obezřetnosti a profesní zkušenosti. Sepsal-li notář notářský zápis, v němž za účastníka jednal zmocněnec s falsifikátem plné moci zjistitelným pouze znaleckým zkoumáním, nejde o nesprávný úřední postup notáře.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 22.10.2008

Spisová značka: 25 Cdo 1384/2006

Číslo rozhodnutí: 99

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Náhrada škody

Předpisy: § 13 předpisu č. 82/1998Sb.

§ 4 předpisu č. 82/1998Sb.

§ 63 předpisu č. 358/1992Sb.

§ 64 předpisu č. 358/1992Sb.

§ 85 předpisu č. 358/1992Sb.

§ 86 předpisu č. 358/1992Sb.

§ 87 předpisu č. 358/1992Sb.

§ 88 předpisu č. 358/1992Sb.

§ 89 předpisu č. 358/1992Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Městský soud v Praze usnesením ze dne 19. 5. 2004 zrušil rozsudek ze dne 11. 12. 2003, jímž Obvodní soud pro Prahu 2 uložil žalované povinnost zaplatit žalobci 1 780 000 Kč s 8% úrokem z prodlení od 29. 5. 2001 do zaplacení a 39 305 Kč s 8,5% úrokem z prodlení od 23. 10. 2001 do zaplacení, zamítl žalobu ohledně 12% úroku z prodlení z částky 1 780 000 Kč od 29. 6. 1999 do zaplacení a ohledně 9% úroku z prodlení z částky 39 305 Kč od 2. 10. 2001 do zaplacení a rozhodl o náhradě nákladů řízení; vytkl soudu prvního stupně, že se nezabýval splněním všech podmínek odpovědnosti státu za škodu, a uložil mu, aby zkoumal, zda je splněna podmínka nesprávného úředního postupu státu a příčinné souvislosti se vzniklou škodou.

O b v o d n í s o u d pro Prahu 2 rozsudkem ze dne 17. 1. 2005 zamítl žalobu na zaplacení částky 1

780 000 Kč s 12% úrokem z prodlení od 29. 6. 1999 do zaplacení a částky 39 305 Kč s 9% úrokem z prodlení od 2. 10. 2001 do zaplacení a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Vyšel ze zjištění, že vedlejší účastník jako notář sepsal dne 8. 6. 1999 notářský zápis sp. zn. NZ 198/99 o kupní smlouvě, na základě níž I. P. a J. K. v zastoupení zmocněnce M. F. převedly na žalobce nemovitosti zapsané v katastrálním území Š. na listu vlastnictví č. 698 vedeného u Katastrálního úřadu P. (konkrétně se jednalo o dům, stavební parcelu, dvě zahrady a části pozemků vedených ve zjednodušené evidenci) za kupní cenu 1 800 000 Kč. Plná moc ze dne 24. 2. 1999 obsahovala úředně ověřené podpisy prodávajících I. P. a J. K. a zmocňovala M. F. k uzavření kupní smlouvy k předmětným nemovitostem a k převzetí kupní ceny. Žalobce dne 8. 6. 1999 složil do notářské úschovy částku 1 750 000 Kč, která pak byla vedlejším účastníkem hotovostně vyplacena M. F., a téhož dne uhradil vedlejšímu účastníkovi na odměně a hotových výdajích částky 2580 Kč a 11 660 Kč. Rozsudkem Okresního soudu Praha - východ ze dne 17. 4. 2000, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 23. 11. 2000, bylo ve sporu proti Z. K. pravomocně určeno, že I. P. a J. K. jsou podílovými spoluvlastnicemi (každá ideální 1/2) předmětných nemovitostí, neboť k uzavření kupní smlouvy formou notářského zápisu platně nedošlo; ze znaleckého posudku JUDr. P. B., soudního znalce z oboru písmoznalectví, se specializací na ruční a strojové písmo, totiž bylo zjištěno, že podpisy zmocnitelek v plné moci ze dne 24. 2. 1999 byly zfalšovány a že legalizační razítka notáře a obecního úřadu byla vytvořena elektrografickým kopírováním v takové kvalitě, že bez odborného zkoumání nebylo možno falzum zjistit. Rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 3. 5. 2002 byli M. F. a O. Š. za padělání uvedené plné moci uznáni vinnými ze spáchání trestného činu podvodu, byli odsouzeni k trestu odnětí svobody a zároveň jim bylo uloženo zaplatit společně a nerozdílně žalobci, vystupujícímu jako poškozený v trestním řízení, částku 1 775 000 Kč. Soud ve sporu o náhradu škody proti státu dospěl k závěru, že notářský zápis, jehož obsahem je kupní smlouva, má sice charakter veřejné listiny, jeho vyhotovení však není úředním postupem státu, neboť předmětný notářský zápis o soukromoprávním úkonu, při němž činnost notáře spočívá v poskytnutí právní pomoci komerční povahy ve smyslu § 52 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (dále též jen „notářský řád“), nenaplňuje znaky veřejné správy. Navíc v postupu vedlejšího účastníka nelze spatřovat jakékoliv pochybení za situace, kdy žádný právní předpis neukládá notáři povinnost přezkoumávat pravost listin, zvláště těch, které jsou opatřeny legalizovanými podpisy.

K odvolání žalobce M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 7. 12. 2005 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Vyšel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně a ztotožnil se i se závěrem o nedůvodnosti uplatněného nároku, byť nesouhlasil s názorem, že se v daném případě jedná o činnost notáře v soukromoprávní sféře. Podle odvolacího soudu je sepis notářského zápisu (tedy veřejné listiny) o právním úkonu bezesporu činností úřední, není však splněna podmínka nesprávného úředního postupu podle § 4 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád) - dále též jen „zákon“, neboť postup vedlejšího účastníka při výkonu notářské činnosti byl plně v souladu s notářským řádem. Ze znaleckého posudku JUDr. P. B. vyplývá, že osoba bez odborných znalostí nemohla předloženou plnou moc ze dne 24. 2. 1999, která obsahovala všechny zákonné náležitosti (ujednání o kupní ceně mezi ně nepatří), hodnotit jako falsum a navíc ji žalobce nikdy nezpochyboval. Notářský zápis o kupní smlouvě pak sice skutečně obsahuje jen jména žalobce, M. F. a vedlejšího účastníka, psaná strojem, avšak součástí tohoto zápisu je zápis vedlejšího účastníka ověřující, že se jedná o stejnopis notářského zápisu, který se doslovně shoduje s originálem uloženým v jeho sbírce notářských zápisů. Také při úschově peněz a jejich vydání postupoval notář v souladu s § 85 a násl. notářského řádu, od něhož se odchýlil toliko v tom, že peníze M. F. vydal v hotovosti a nikoliv převodem na účet; uvedené je však z hlediska naplnění podmínek odpovědnost státu za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem bez významu.

Proti tomuto rozsudku podal žalobce dovolání, v němž namítá nesprávné právní posouzení předpokladů odpovědnosti státu za škodu učiněné odvolacím soudem. Má za to, že k ověření pravosti a platnosti předložené plné moci má notář odborné předpoklady a možnosti a že pokud jej stát vybavuje pravomocí vystavovat veřejné listiny a je jeho zájmem, aby subjekty činily právní úkony prostřednictvím notářů, měl by je i vybavit prostředky, které by falsa rozpoznaly. Plná moc ze dne 24. 2. 1999 neobsahovala přesné, nezaměnitelné a úplné označení převáděných nemovitostí tak, aby bylo možno jejich převod zapsat do katastru nemovitostí, ani ujednání o kupní ceně; za situace, kdy smlouvy o převodech nemovitostí vyžadují jejich přesnou specifikaci a ujednání o kupní ceně, musí plná moc tyto náležitosti taktéž obsahovat. Požadované náležitosti, tj. osobní údaje účastníků a jejich zástupců a jejich podpisy neměl ani notářský zápis o kupní smlouvě (obsahoval totiž podpis podvodného zástupce). Vedlejší účastník rovněž porušil správný úřední postup při vydání úschovy, když při rozdílu mezi výší kupní ceny (1 800 000 Kč) a žalobcem složenou částkou (1 750 000 Kč) akceptoval tutéž obecnou plnou moc a nepožadoval speciální pro převzetí peněz z notářské úschovy, ačkoliv mu to ukládá § 84 odst. 1 notářského řádu; proto tím, že vydal M. F. na základě „neúplné, nesprávné a neexistující zvláštní plné moci“ peníze, postupoval protiprávně. Žalobce své dovolání uzavírá tvrzením, že není nutné zkoumat, zda notář poznal či nepoznal podvrženou plnou moc, resp. zda ji měl a mohl poznat, neboť objektivní odpovědnost za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem notáře nese stát, a odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 2797/2000](#) a R 55/1971. Z těchto důvodů navrhuje, aby dovolací soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalovaná ve vyjádření k dovolání navrhla zamítnutí dovolání, neboť považuje napadené rozhodnutí za správné a spravedlivé. Má za to, že notářský zápis není institutem zajišťujícím ochranu majetkových práv žalobce (není zájmem žalované, aby účastníci právních úkonů činili tyto úkony především prostřednictvím notářských zápisů) ani nástrojem, který zprošťuje žalobce odpovědnosti za jím činěné právní úkony; bylo na žalobci, aby si náležitě zjistil, s kým a za jakých podmínek hodlal smlouvu uzavřít. Notář v daném případě postupoval s náležitou péčí, jak tomu nasvědčují i závěry znaleckého zkoumání v trestním řízení.

N e j v y š š í s o u d jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, účastníkem řízení, zastoupeným advokátem ve smyslu § 241 odst. 1 o. s. ř., dospěl k závěru, že dovolání, které je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř., není důvodné. Dovolání proto zamítl.

Z odůvodnění:

Nesprávné právní posouzení věci, které dovolatel uplatňuje jako důvod dovolání (§ 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.), může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

Rozhodnutí odvolacího soudu vychází ze závěru, že není naplněn základní předpoklad odpovědnosti státu za škodu, a to existence nesprávného úředního postupu podle § 4 odst. 1 a § 13 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb., neboť postup vedlejšího účastníka při výkonu notářské činnosti v postavení úřední osoby ve smyslu § 3 písm. b) tohoto zákona, byl v souladu s notářským řádem, přičemž notář jako osoba bez odborných znalostí v oboru písmoznalectví nemohl předloženou plnou moc ze dne 24. 2. 1999, která formálně obsahovala všechny zákonné náležitosti, hodnotit jako falsum.

Podle § 57 odst. 1 notářského řádu nestanoví-li zvláštní zákon jinak, notář odpovídá žadateli, klientovi nebo jinému účastníku za škodu, kterou mu způsobil v souvislosti s výkonem činnosti notáře. Notář odpovídá za škodu způsobenou těmito osobám i tehdy, byla-li způsobena v souvislosti s výkonem činnosti notáře jeho pracovníkem; případná odpovědnost podle pracovněprávních předpisů tím není dotčena. Podle odstavce 2 tohoto ustanovení notář se odpovědnosti podle odstavce 1

zproští, prokáže-li, že škodě nemohl zabránit ani při vynaložení veškerého úsilí, které na něm bylo možno požadovat. Podle odstavce 3 odpovědnost státu za škodu podle zvláštního právního předpisu tím není dotčena.

Podle § 2 zákona č. 82/1998 Sb. odpovědnosti za škodu podle tohoto zákona se nelze zprostit.

Podle § 3 písm. b) zákona stát odpovídá za škodu, kterou způsobily právnické a fyzické osoby při výkonu státní správy, která jim byla svěřena zákonem nebo na základě zákona, (dále jen „úřední osoby“).

Podle § 4 odst. 1 zákona za výkon státní správy podle § 3 písm. b) se považuje i sepisování veřejných listin o právních úkonech a úkony notáře jako soudního komisaře a úkony soudního exekutora při výkonu exekuční činnosti, sepisování exekutorských zápisů a při činnostech vykonávaných z pověření soudu podle zvláštního právního předpisu. Podle odstavce 2 tohoto ustanovení činnost notáře a soudního exekutora podle odstavce 1 se považuje za úřední postup.

Podle § 13 odst. 1, věty první, zákona stát odpovídá za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem. Podle odst. 2 tohoto ustanovení právo na náhradu škody má ten, jemuž byla nesprávným úředním postupem způsobena škoda.

Dovolateli je třeba přisvědčit, že odpovědnost státu za škodu způsobenou výkonem veřejné moci (tj. i za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem notáře jako úřední osoby při sepisu notářského zápisu) je odpovědností objektivní (§ 2 zákona), tj. bez ohledu na zavinění, jíž se nelze zprostit. To však ještě neznamená, že odpovědnostní vztah může vzniknout, i když nejsou splněny zákonem vyžadované podmínky. Ustanovení § 13 zákona zakládá odpovědnost za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem (bez ohledu na zavinění) za současného splnění tří podmínek: 1) nesprávný úřední postup, 2) vznik škody a 3) příčinná souvislost mezi nesprávným úředním postupem a vznikem škody. S výjimkou ustanovení § 13 odst. 1, věty druhé a třetí, není nesprávný úřední postup v zákoně blíže definován, proto je zde třeba vyjít z výkladu tohoto pojmu podávaného právní teorií a rozhodovací praxí soudů, podle nichž nesprávným úředním postupem podle konkrétních okolností může být jakákoliv činnost spojená s výkonem pravomocí notáře jako úřední osoby, dojde-li při ní nebo v jejím důsledku k porušení pravidel předepsaných právními normami pro jeho počínání nebo k porušení pořádku určeného povahou a funkcí postupu. V ustanovení § 4 odst. 2 zákon ve vztahu k notáři výslovně označuje za úřední postup i sepisování veřejných listin o právních úkonech; to platí jak v případech, kdy je forma notářského zápisu pro právní úkon zákonem předepsána, tak tehdy, rozhodnou-li se účastníci pro tuto formu sami, byť není pro daný právní úkon obligatorní. Pro posouzení odpovědnosti státu za nesprávný úřední postup notáře je proto v dané věci rozhodující, zda ze strany vedlejšího účastníka došlo k nesprávnému úřednímu postupu, jak byl shora definován.

Zákon (notářský řád v § 63) stanoví náležitosti notářského zápisu, jejichž splnění je podmínkou pro to, aby mohl být považován za veřejnou listinu (§ 6 notářského řádu). Notářský zápis jako veřejná listina tak požívá veřejné víry ve svou autentičnost i obsah, projevující se zejména v tom, že se předpokládá její správnost, není-li prokázán opak (srov. např. § 134 o. s. ř.). Nesprávnost úředního postupu notáře při sepisu veřejné listiny může být dána jeho nesouladem s požadavky, které se na něj kladou zákonem (zejména zákonem č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti /notářský řád/) či jinými obecně závaznými předpisy, jimiž je notář při své činnosti vázán. Působení notáře při vyhotovení notářského zápisu se přitom neomezuje jen na dodržení formálních náležitostí a na zachycení obsahu projevu vůle, nýbrž i na právní pomoc účastníkům tak, aby jimi zamýšlené úkony odpovídaly obecně závazným právním předpisům a aby nebyly zpochybnitelné po stránce formální ani hmotněprávní. Zákon dále (§ 64 notářského řádu) stanoví požadavky na ověření totožnosti osob, které právní úkony zachycené notářským zápisem činí; nestanoví však již, zda a jak má notář

ověřovat pravost listin předložených v souvislosti s vyhotovením notářského zápisu, tedy ani případné plné moci opravňující k zastupování prodávajícího při uzavření kupní smlouvy. Z toho je třeba dovodit, že z hlediska kontroly plné moci se na notáře nekladou kvalifikované požadavky, pokud jde o její pravost; vedle zjištění, zda má plná moc všechny náležitosti a vykazuje znaky platného právního úkonu, resp. průkazu o zmocnění. Notář je proto povinen posoudit, zda jemu předložená plná moc představuje pravý průkaz zastoupení a zda nejde o falsifikát, pouze z pohledu běžné obezřetnosti a profesní zkušenosti.

V posuzovaném případě vyšel odvolací soud ze zjištění (správnost skutkového stavu není dovoláním zpochybňována a nepodléhá dovolacímu přezkumu), že vedlejší účastník jako notář sepsal dne 8. 6. 1999 předmětný notářský zápis za situace, kdy jemu předložená plná moc ze dne 24. 2. 1999, která zmocňovala M. F. k uzavření kupní smlouvy o předmětných nemovitostech a k převzetí kupní ceny, obsahovala zfalšované podpisy prodávajících I. P. a J. K. i jejich úřední ověření. Je tedy zřejmé, že notáři byla předložena plná moc prodávajících zmocňující třetí osobu k uzavření kupní smlouvy a k převzetí kupní ceny, opatřená podpisy prodávajících s úředním ověřením a legalizačními razítky, jejichž podoba nevzbuzovala jakoukoli pochybnost o jejich pravosti a původu, přičemž ani žádné další okolnosti v době sepisu notářského zápisu nenasvědčovaly tomu, že by se jednalo o podvod za pomoci velmi zdařilého falsifikátu. Jestliže zákon neukládá notáři povinnost kvalifikovaného ověření pravosti předkládaných listin, nelze považovat za nesprávný úřední postup, že notář toto falsum, které bylo zjistitelné pouze za pomoci znaleckého zkoumání, neodhalil, nezabránil tak uzavření předmětné kupní smlouvy, resp. sepsal na tomto základě notářský zápis o právním úkonu, který nebyl v důsledku trestného činu domnělého zmocněnce platný.

Nelze souhlasit s námitkou dovolatele, že nesprávný úřední postup spočívá i v akceptaci plné moci, která podle jeho názoru neobsahovala tytéž náležitosti jako kupní smlouva o převodu nemovitostí, tj. přesné, nezaměnitelné a úplné označení převáděných nemovitostí tak, aby bylo možno jejich převod zapsat do katastru nemovitostí, a ujednání o kupní ceně. Především je zřejmé, že žádný právní předpis na plnou moc takové požadavky neklade - občanský zákoník v ustanovení § 31 odst. 1, věty druhé, hovoří pouze obecně o uvedení rozsahu zmocněncova oprávnění a např. ze zákona č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, vyplývá, že je-li některý z účastníků zastoupen v řízení před katastrálním úřadem zmocněncem, přikládá se plná moc ke každému vyhotovení listiny, se kterým je neoddělitelně spojena, a že z plné moci musí být zřejmé, že zmocněnec je oprávněn k příslušnému právnímu úkonu včetně zmocnění podepsat listinu a sjednat veškeré podrobnosti; pravost podpisu zmocnitele pak musí být úředně ověřena. Předmětná plná moc vykazovala náležitosti umožňující jednoznačně a určitě vyložit rozsah zmocnění, kromě toho důvodem neplatnosti právního úkonu zachyceného v notářském zápise, v jejímž důsledku žalobce utrpěl újmu, nebyl nedostatek náležitostí, nýbrž jejich nepravost. Je pak správný názor odvolacího soudu, že součástí stejnopisu notářského zápisu je ověření notáře JUDr. M. F., že se tento stejnopis notářského zápisu doslovně shoduje s originálem - notářským zápisem č. NZ 198/99 - uloženým ve sbírce notářských zápisů JUDr. M. F., notáře se sídlem v P., který splňuje náležitosti osobních údajů účastníků a jejich zástupců a jejich podpisy, a že tento postup zcela odpovídá běžné notářské praxi a je v souladu s notářským řádem.

Nelze dovodit ani to, že by vedlejší účastník postupoval v rozporu s notářským řádem, jestliže - jak namítá dovolatel - při rozdílu mezi výší kupní ceny (1 800 000 Kč) a žalobcem složenou částkou (1 750 000 Kč) akceptoval tutéž obecnou plnou moc a nepožadoval speciální pro převzetí peněz z notářské úschovy. Ustanovení § 85 až 89 notářského řádu (dovolatelem zmiňované ustanovení § 84 odst. 1 se netýká úschovy peněz, nýbrž závětí, cenných papírů a jiných listin) speciální plnou moc nevyžadují a vedlejší účastník vydáním peněz z úschovy žádnou zákonem stanovenou povinností neporušil; důvody, proč nastala celá situace završená převzetím kupní ceny, tkví ve výše popsáném deliktním jednání M. F.

Rozsudek odvolacího soudu je tedy ze všech těchto důvodů správný, a proto Nejvyšší soud dovolání zamítl (§ 243b odst. 2, část věty před středníkem, o. s. ř.).